

Leeskring bibliotheek Rumst – 9 januari 2012

Kroniek van een schandaal

Zoë Heller

Amsterdam, Archipel, 2004. 231 p.

Oorspronkelijke titel: *Notes on a Scandal* (2003)

Vert. : Sophie Brinkman

De auteur

Zoë Heller werd geboren in 1965 in Engeland. Zij zat op Haverstock, een middelbare school in Noord-Londen en studeerde aan Oxford University en Columbia University, New York. Zij woont al jaren in deze stad en schreef columns voor diverse bladen en kranten, zoals *The London Sunday Times*, *The New Yorker*, *Vanity Fair*, *The London Review of Books* en *Esquire*. Haar columns gingen voornamelijk over het moderne leven van jonge mensen in New York. Ze is getrouwd met Larry Konner (16 jaar ouder) en heeft twee dochters.

Haar eerste roman *'Everything you know'* werd in Engeland niet al te best ontvangen, haar tweede roman *'Notes on a scandal'* werd zeer goed ontvangen en genomineerd voor de Booker Prize in 2003 en verfilmd in 2006.

Bibliografie

- *Everything you know* (2000)
- *Kroniek van een schandaal (Notes on a scandal)*, 2003)
- *De idealisten (The believers)*, 2008)

Het verhaal

Sheba is de nieuwe leerkracht pottenbakken, onervaren en idealistisch. Zij kan haar klas niet in toom houden, ziet geen kwaad in andere mensen. Zij wordt verliefd op een leerling en begint in het geheim een relatie met hem. Ondertussen doet één van haar collega's, Barbara, haar uiterste best om Sheba voor zich te winnen. Barbara is onvriendelijk en haatdragend, een verzuurde eenzaamheid. Haar verscheurende eenzaamheid en teleurstelling zullen er tenslotte voor zorgen dat zij Sheba's geheim verklapt. Sheba verliest alles: haar minnaar, haar partner, haar kinderen. Maar Barbara blijft bij haar, zij wordt de "goede" vriendin door dik en dun, in goede en kwade dagen, misbruik makend van Sheba's naïviteit, het stuur van haar leven overnemend.

Geïnspireerd door:

De aanleiding om het boek te beginnen lag in het Amerikaanse schandaal over een lerares van 35 jaar, Mary Kay Letourneau, die een verhouding begon met een leerling van 13 jaar. Het was een groots mediaspektakel dat heel Amerika beroerde. De vrouw werd ontslagen op school en kreeg zeven jaar gevangenisstraf. Ondanks het feit dat er twee kinderen werden geboren uit deze relatie en de jongen zelf beweerde veel van Mary Kay te houden, wilde de rechter een voorbeeld stellen. In de vriendenkring van Heller leidde dit destijds tot hevige discussies.

Waardering van recensenten

Kroniek van een schandaal is een meesterwerk vermomt als een niemendalletje. Dirk-Jan Arensman in *Het Parool* 22/04/2004

Een scherpe pen en een gevoel voor sardonische humor. De sinistere ontknoping blijft nog dagenlang nazinderen. Kathy Mathys in *De Standaard*, 10/06/2004

Notes on a scandal blijkt onderhuids een aangrijpende tragikomische karakterstudie over eenzaamheid. Stine Jensen in *NRC Handelsblad* 10/10/2003

Het is een grandioos en bijzonder gevat boek, dat minder opvalt door zijn breedvoerigheid dan door zijn vlijmscherpe kijk op de wereld. Knack 7/4/2004

Waardering van de leeskring

Iedereen had het graag gelezen, enkelen vonden het verhaal toch wat dunnetjes omdat de psychologie van Sheba er te weinig uit komt. Maar is dit niet inherent aan het vertelstandpunt? De eenzaamheid van Barbara was zeer goed geportretteerd, maar het was voor velen wel moeilijk om binding te voelen met de verteller.

Opbouw

In achttien hoofdstukken wordt door Barbara een verslag gegeven over wat voorafging aan de rechtszaak waar ze nu op wachten. Vanuit dat moment wordt terug gekeken naar hun eerste ontmoeting en hoe alles gedurende de volgende kleine twee verliep, onderbroken door nieuwtjes over hun leefsituatie in het voorjaar van 1998. In het begin wordt de schijn van objectiviteit nog opgehouden, maar de slotzin spreekt verpletterend voor zich en vat alles samen: Barbara heeft het machtsspelletje gewonnen: Zij heeft Sheba tot afhankelijkheid gedwongen en haar net zo eenzaam gemaakt als zijzelf.

Tijd

Het verhaal wordt sterk chronologisch verteld, nu en dan afgewisseld door het nu, de tijd waarin het verhaal wordt opgeschreven. De beschreven tijd ligt tussen september 1996 en juni 1998. B. schrijft van 1 maart 1998 tot begin juni van dat jaar.

Plaats en ruimte

Het verhaal speelt zich af in Noord-Londen, waar goede en minder goede buurten elkaar afwisselen. De middelbare school waar Barbara en Sheba lesgeven geeft vooral les aan arbeidersjeugd. Ook Barbara komt uit een eenvoudig milieu in tegenstelling tot Sheba die een private school bezocht en is opgegroeid in een intellectuele en vrije omgeving, zonder geldzorgen. Het klassenverschil tussen upper- en lowerclass komt goed uit de verf.

Perspectief en verteller

Het perspectief ligt volledig bij Barbara en dit kleurt het hele boek. Zij is de ik-verteller waardoor we toch maar een deel van het verhaal te weten komen. Wat als een schandaal-kroniek van een objectieve verslaggever begint, eindigt in een gekleurd relaas van een gewiekste intrigante.

Doordat de persoon van Barbara steeds onsympathieker wordt in de loop van het verhaal is het moeilijk voor de lezer om zich met haar te identificeren.

De schrijfster zegt dat het personage van Barbara pas op het laatste moment van het schrijfsproces kwam. Oorspronkelijk wilde zij een boek schrijven over de relatie tussen een vrouw van in de 40 en een jongen. Toen zij ervoor koos om het verhaal te vertellen door een derde persoon heeft de figuur van Barbara het boek min of meer van haar overgenomen. Door het oorspronkelijk geplande verhaal te beschrijven door de ogen van een derde kon zij uitvergrooten dat de wegen van de liefde duister zijn.

Personages

Barbara Covett (naam: 'cove' betekent 'kerel', 'covet' is begerig en 'to cover' verbergen): een grijze 60-jarige geschiedenislerares, afkomstig uit een eenvoudig milieu is eenzaam, haatdragend, cynisch, jaloers en ziekelijk obsessief over andere mensen. Ze woont in een klein flatje met haar kat, leeft al jarenlang in dezelfde trieste routine, heeft geen vrienden en ontleent geen plezier aan haar werk. Aan haar eenzaamheid komt geen einde. Ze staat zeer kritisch tegenover haar collega's en is zeer veeleisend voor de mensen waarmee ze vriendschap sluit, ze wil de ander niet delen en bloeit op dankzij de narijheid van een ander. Is al veroordeeld voor stalking.

De schrijfster heeft nooit bewust 'een slechterik' van haar willen maken, wel iemand die een beetje 'vreemd' was en wiens vreemdheid steeds duidelijker zou worden in de loop van het verhaal. Haar rol in het verhaal volgens de schrijfster: zij zegt dingen die iedereen soms wel denkt maar niet hardop zegt.

Sheba Hart: mooie 40-jarige vrouw uit de upperclass, kind van de jaren '70, 'artistiek' en meteen 'waardige gereserveerdheid' volgens Barbara. Getrouwd, kinderen, een rijk en vervuld leven, ondanks het zontje met syndroom van Down. "Toen ik haar net leerde kennen, leek Sheba mij onoverwinnelijk gelukkig, een modern wonder van tevredenheid. Haar leven (...) was materiaal voor Lifestyle-bijlagen van kranten." Zij heeft een naïef vertrouwen in de mensen, staat open voor vriendschap, liefde en wil delen, ook met haar leerlingen. Ze heeft geen sterk karakter.

Thema

Eenzaamheid is een sterk motief voor liefde.

Motieven

Jaloezie, eenzaamheid: De 'eenzaamheid zonder einde' van Barbara is voor de schrijfster een belangrijk thema dat zij er zeer bewust in schreef als een verzachtende omstandigheid voor haar vreemde gedrag.

Liefde en zijn veeleisendheid: Relaties (liefde of vriendschap) waarbij de ene partij grotere nood heeft aan de relatie dan de ander. B. zal vriendschappen steeds weer vernietigen door altijd meer te eisen dan de ander kan of wil geven.

Sexualiteit: Lolitamotief: een vrouw van 41 met een puber van 15 jaar. "Connolly handelde niet alleen uit eigen wil, maar oefende in die relatie feitelijk meer macht uit dan Sheba. Ik geloof geen moment dat hij blijvende schade heeft ondervonden van zijn ervaringen met een oudere vrouw. Integendeel, ik denk dat hij een tamelijk spannende rit heeft gemaakt." (p. 83) Gevoelens van een vrouw van 60 voor een vrouw van 41. Huwelijk Sheba: man is veel ouder. Liefde hoort bij een bepaalde leeftijd volgens de media, men wordt een beetje ongemakkelijk als het passie op latere leeftijd betreft.

Klassenbewustzijn in de Britse samenleving: Barbara/Sheba, Sheba/Steven: Het is ook een machtsstrijd die B. speelt en die zij uiteindelijk wint.

Stijl

Korte scènes en dialogen in een taal die zeer to the point en vaak droogkomisch is.

Het cynisme in de taal van Barbara is vaak geestig en brengt ironie in de taal. Door die taal breng je toch een stukje sympathie op voor Barbara, ondanks haar slechte karakter.

Titel

De titel '*Kroniek van een schandaal*' '*Notes on a scandal*' impliceert een realistisch en feitelijk verslag van het sexuele schandaal dat hier beschreven wordt. Barbara stelt zichzelf voor als een objectieve observator, houdt zich zelfs aan een tijdlijn om haar verhaal te vertellen, maar door haar eigen persoonlijkheid wordt het begrip 'kroniek' op losse schroeven gezet en krijgt het woord een ironische bijklank. Haar kroniek getuigt van zelfbedrog.

De Amerikaanse uitgave heeft een andere titel: *What was she thinking? [notes on a scandal]*

Genre

Karakterroman

Bewerkingen

Het boek werd in 2006 verfilmd door regisseur Richard Eyre met Judie Dench in de rol van Barbara en Cate Blanchett in de rol van Sheba. *Notes on a Scandal* was genomineerd voor vier Oscars, drie Golden Globes en drie BAFTA's. Het won tien andere film prijzen.

[http://vorige.nrc.nl/kunst/film/article1772160.ece/Perfecte actrices in Notes on a Scandal](http://vorige.nrc.nl/kunst/film/article1772160.ece/Perfecte%20actrices%20in%20Notes%20on%20a%20Scandal)

Meer info

<http://www.youtube.com/watch?v=dzjn4eD0S9A> (Zoë Heller becommentarieert het personage van Barbara in haar boek)

<http://www.guardian.co.uk/books/2003/sep/28/bookerprize2003.thebookerprize>

Discussievragen

1. Het uitgangspunt van dit boek is echt iets voor de Engelse tabloids: Oudere vrouw met een erg jonge man, de kranten smullen ervan, het is een seksueel schandaal waar ze pap van lusten. Wat maakt dat dit boek toch geen pulp is, geen stationsromannetje?
2. Wie is het hoofdpersonage in dit boek? Schets haar karakter.

3. Hoe omschrijf je het karakter van Sheba?
4. Waar gaat het boek eigenlijk over? Wat is de hoofdthematiek? Liefde, eenzaamheid, latente lesbische gevoelens, oude vrouw-jonge man, klassenbewustzijn?
5. De schrijfster zegt dat ze voor beschrijving van de eenzaamheid putte uit eigen ervaring en dat dit voor lezers in een publiek dat ze over haar boek vertelde vaak schokkend was, iets dat je blijkbaar niet toegeeft, maar waar je je eerder over schaamt. Is eenzaamheid, je buiten gesloten voelen, inderdaad iets dat taboe is in ons leven? Wat vond je van Hellers beschrijving van Barbara's eenzaamheid?
6. Een interessant punt in dit boek is het vertelperspectief. Bij wie ligt dat? Wat voor soort verteller is Barbara? Is zij zo alwetend als zij het zichzelf voorstelt, de vertrouweling van Sheba? Hoe betrouwbaar zijn de observaties van de pathologisch geobsedeerde Barbara eigenlijk? De schrijfster zegt over Barbara dat haar rol in het verhaal is: dingen te schrijven die veel mensen denken, maar niet publiek uitspreken. Heb je daar voorbeelden van gezien? De schrijfster zegt: Door het perspectief bij Barbara te leggen kon ik beter benadrukken dat de wegen van de liefde soms vreemd lopen. Hoe verklaar je dat?
7. Waarom verklapt Barbara het geheim van Sheba? Door haar verraad wordt het een schandaal en dit isoleert Sheba, zorgt ervoor dat ze haar kring van familie en vrienden verliest en zij overgeleverd is aan Barbara.
8. De aanleiding om het boek te beginnen was de zaak Mary Kay Letourneau, waarbij een lerares van 35 een relatie begon met een leerling van 13. In een interview zei Heller dat de zaak in haar vriendenkring hevig werd bediscussieerd, waarbij de mannen het afschuwelijk vonden en de vrouwen meer sympathie konden opbrengen. Terwijl ze er omgekeerd waarschijnlijk meer moeite mee zouden hebben. Wat denk jij er zelf over? In hoeverre bepalen media wat kan en niet kan? Liefde hoort blijkbaar bij een bepaalde leeftijd, toch zeker als het vrouwen betreft. Zou een man dit boek geschreven kunnen hebben? We hebben nog een boek gelezen over een oudere vrouw en een jongere man: *De voorlezer*. De leeftijd is in dat boek geen probleem. Hoe komt dat denk je? Zie ook Interview in Knack 7/4/2004 over hypocrisie rond relaties. De pers maakt van Steven Connolly een slachtoffer. Is hij een slachtoffer?
9. Zoë Heller in een interview: "In Engeland ontsnap je niet aan je ouders, je geboorteplaats en vooral je school. Je accent is er van levensbelang en als je het goede niet hebt, mag je het vergeten. Het klassenbewustzijn verzuurt in hoge mate de Britse samenleving." Welke rol speelt het gegeven upper- en lowerclass in het verhaal?